

La gestió del préstec per a exposicions del fons patrimonial del CRAI Biblioteca Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona

[\[Versión castellana\]](#)M. LOURDES PRADES, MÓNICA FONT , LIDIA MARTÍNEZ, OLGA GIRALTCRAI Biblioteca Pavelló de la República
Universitat de Barcelonalourdesprades@ub.edu, monicafont@ub.edu, lidiamartinez@ub.edu, olgagiralt@ub.edu

Opcions

 [Imprimir](#) [Recomanar](#) [Citació](#) [Estadístiques](#) [<meta />](#) [Metadades](#) [Similars](#)

Resum [\[Resumen\]](#) [\[Abstract\]](#)

La Universitat de Barcelona té la voluntat de difondre el fons patrimonial dipositat a les biblioteques del CRAI. Davant l'augment de la demanda d'aquest fons en préstec, tant per a exposicions nacionals com internacionals, es fa necessària l'elaboració d'un protocol per una millor organització d'aquest procés. A partir d'aquest protocol, que esdevé una eina que guia l'actuació dels professionals, s'enforteix la imatge de la institució que ha de ser en tot moment seriosa, rigorosa i professional. El préstec per a exposicions d'aquest tipus de material fomenta la seva visibilitat i promou la seva conservació i difusió. Així doncs, el CRAI Biblioteca Pavelló de la República esdevé un referent tant per la Universitat de Barcelona com pel conjunt de biblioteques universitàries i patrimonials.

1 Introducció

L'any 1996 la [Biblioteca del Pavelló de la República](#) es va integrar a l'estructura bibliotecària de la Universitat de Barcelona. Es tracta d'una col·lecció constituïda pels fons de la [Biblioteca privada Josep M. Figueras](#), els del [Centre d'Estudis Històrics Internacionals](#) (CEHI) i tot el material que prové del [Centre de Recursos per a l'Aprenentatge i la Investigació](#) (CRAI) de la Universitat de Barcelona.

Actualment es considera un dels arxius-biblioteca més importants del món sobre la [Segona República](#), la [Guerra Civil](#), l'[exili](#), el [franquisme](#) i la [transició](#) a Espanya i, especialment, a Catalunya.

Paral·lelament a aquestes temàtiques, la Biblioteca també té un fons important sobre sovietisme (política i societat a la Unió Soviètica i països de l'Europa de l'Est) i sobre història política internacional del segle ^{xx}, especialment rellevant en relació a la Segona Guerra Mundial.

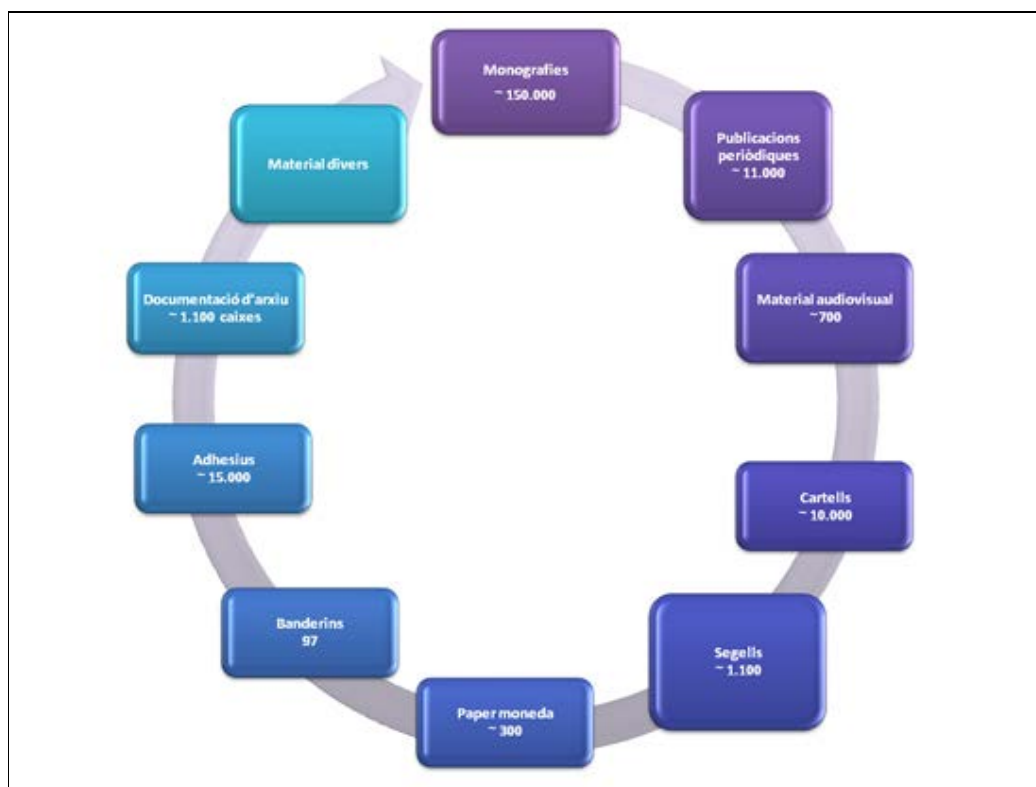
La Biblioteca també disposa de la col·lecció procedent de l'antiga [Casa d'Amèrica de Barcelona](#), que és un referent ineludible per a qualsevol investigador que vulgui fer un estudi sobre economia i relacions econòmiques entre Espanya i Amèrica des de finals del segle ^{xix} fins a la primera meitat del segle ^{xx}.

Figura 1. Edifici del Pavelló de la República

El [fons del CRAI Biblioteca Pavelló de la República](#) es pot resumir en les següents xifres:

- Monografies: més de 150.000 exemplars
- Publicacions periòdiques: gairebé 11.000 títols
- Material audiovisual: 200 vídeos i DVD i més de 500 enregistraments sonors
- Cartells: més de 10.000 unitats documentals
- Segells: 1.096 unitats documentals
- Paper moneda: gairebé 300 bitllets locals
- Banderins: 97 unitats documentals
- Adhesius: 15.000 unitats documentals
- Documentació d'arxiu: gairebé 1.100 caixes
- Material divers (banderes, encenedors, insígnies, pins, xapes, clauers, etc.)

Gràfic 1. Fons del CRAI Biblioteca Pavelló de la República

El CRAI Biblioteca Pavelló de la República contribueix a la difusió del fons patrimonial de la UB a través de tres vies: en línia, presencialment i a través de les relacions establertes amb altres institucions.

La *difusió en línia* es fa a través de la [pàgina web del CRAI Biblioteca Pavelló de la República](#) i dels recursos monogràfics i temàtics; del [catàleg de la Biblioteca de la Universitat de Barcelona](#); dels [inventaris del fons d'arxiu](#) incorporats recentment al [Dipòsit Digital de la UB](#); i de les col·leccions d'imatges digitals que es troben accessibles tant al [Museu Virtual - Universitat de Barcelona](#) com a la [Memòria Digital de Catalunya](#), on hi podem trobar la col·lecció de [cartells](#), de [paper moneda](#), de [segells](#) i de [banderins](#). A més, des de l'any 2009, per acostar-nos als usuaris de les xarxes socials, es publica el [Bloc del CRAI Biblioteca del Pavelló de la República](#), amb la voluntat d'oferir un espai de comunicació i de difusió de les novetats, recursos, notícies i serveis entre els usuaris i la Biblioteca. Per a més informació, podeu veure el vídeo [Conèixer la Biblioteca](#).

La **difusió presencial** es fa a través de les visites guiades a l'edifici amb mostra del fons i de les sessions de formació a mida, individuals o en grup, segons les diferents tipologies d'usuaris. Aquestes sessions s'imparteixen en diferents idiomes (català, castellà, anglès i francès).

La **difusió a través de les relacions establertes amb altres institucions** es fa mitjançant exposicions, publicacions, enregistraments audiovisuals o presentacions del fons a cursos, jornades i congressos.

2 El fons patrimonial del CRAI de la UB

El patrimoni bibliogràfic de la Universitat de Barcelona, dipositat en la seva totalitat a les biblioteques del CRAI, pel seu valor i volum, constitueix un tret diferencial que marca distàncies entre la Universitat de Barcelona i la resta d'universitats catalanes.

La gestió eficaç d'aquest patrimoni per part del CRAI, constitueix un dels eixos vertebradors del [Projecte ORACLE](#), el pla estratègic (2011–14) del CRAI de la UB tot i que ha estat sempre una constant en els anteriors plans estratègics i de millora.

Entenem per gestió eficaç del patrimoni la seva catalogació, la seva digitalització i la participació en projectes d'abast nacional i internacional, la seva conservació i preservació i la seva difusió. En aquest darrer apartat és on hauríem d'incloure el préstec d'obres per a exposicions.

Figura 2. Fons patrimonial del CRAI de la UB

Entre les biblioteques dipositàries del fons patrimonial podem esmentar, en primer lloc, el CRAI Biblioteca de Reserva; en segon lloc, el CRAI Biblioteca de Lletres; i, finalment, el CRAI Pavelló de la República, del qual ja hem parlat anteriorment.

El [CRAI Biblioteca de Reserva](#) és important pel nombre i riquesa dels volums que custodia, entre

els quals hi podem trobar el fons de les biblioteques conventuals de Barcelona. El seu fons està format per 2.176 manuscrits, 772 edicions i 975 exemplars d'incunables, aproximadament 150.000 impresos i més de 8.000 gravats en làmines soltes i 890 pergamins.

El [CRAI Biblioteca de Lletres](#) combina els fons de recerca i els especialitzats dels ensenyaments impartits a la Facultat de Filologia amb els fons posteriors a 1820 de l'antiga Biblioteca Provincial i Universitària. És sobretot un centre especialitzat que a més a més gestiona un gran fons enciclopèdic que és bàsic per a la història de la pròpia Universitat i de la ciutat de Barcelona. El seu fons està format per monografies (270.000 volums), revistes (1.681 títols) i diverses col·leccions especials, entre les quals podem esmentar el fons Antoni Vilanova (format per més de 22.000 volums), el fons Pau Ginés (format per uns 4.000 volums), la col·lecció de fullets de teatre dels s. XIX–XX (gairebé 1.500 obres) i, finalment, la col·lecció de la Universitat de Barcelona formada per unes 5.000 obres de diferents temàtiques publicades pel personal docent de la universitat.

Figura 3. Fons patrimonial del CRAI Biblioteca Pavelló de la República

També hi ha documentació patrimonial molt interessant a les biblioteques del CRAI de [Farmàcia](#), [Filosofia](#), [Geografia i Història](#) i [Medicina](#), que compta amb un fons antic de llibres, fullets i revistes de gran interès per a la història de la medicina.

3 La gestió del préstec per a exposicions

El fons del CRAI Biblioteca Pavelló de la República —que és el que ens ocupa— constitueix un referent obligatori i continuat per als investigadors, institucions i mitjans de comunicació del país i de fora.

Per aquest motiu, la Biblioteca ofereix el préstec del seu fons patrimonial sobre la Segona República, la Guerra Civil, l'exili, el franquisme i la transició per a exposicions, publicacions o enregistraments audiovisuals. Les següents exposicions en són un bon exemple: *14 d'abril, els anhels del poble* a l'Institut d'Estudis Ilerdencs (Segona República), *Revistas y guerra: 1936–1939* al Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía (Guerra Civil), *l'Exposició permanent al Museu Memorial de l'Exili* de La Jonquera des del 2008 i renovada actualment (exili), *Els símbols de Franco* a l'Espai Memorial Democràtic de Barcelona (franquisme) o *La recuperació del Parlament de Catalunya: les eleccions de 1980* també a l'Espai Memorial Democràtic de Barcelona (transició).

Aquesta gestió és l'aportació particular de la Biblioteca a la voluntat de la UB de difondre el fons patrimonial dipositat a les biblioteques del CRAI i que estableix com a objectiu que el préstec d'obres per a exposicions és una forma de contribuir a una major **difusió dels fons de les biblioteques de la Universitat de Barcelona**. A causa del nombre de sol·licituds de préstec per a exposicions rebudes i amb la finalitat d'adequar-les amb les funcions encomanades a les biblioteques de la UB, s'elaboraren unes normes de préstec específiques.

El servei de préstec per a exposicions es troba en ple funcionament al CRAI de la UB des de l'any

1997. Amb anterioritat ja s'havia prestat material per a exposicions, però es feia de manera poc reglada. Com que cada vegada hi havia més material catalogat i se'n feia una major difusió, a partir d'un determinat moment, les peticions eren més freqüents. Va ser aleshores quan es va plantejar la necessitat de crear un **protocol** per organitzar tot el procés.

Així doncs, es va formar un equip de treball amb els responsables de les tres biblioteques del CRAI de la UB —la de Reserva, la de Lletres i la del Pavelló de la República— amb major fons patrimonial. En segon lloc, es va fer un estudi comparatiu per saber com gestionaven aquest procés altres institucions i com el duïen a la pràctica; i, finalment, l'any 2009 es va elaborar i aprovar la [Normativa de préstec d'obres per a exposicions](#) aplicable al CRAI i, en general, a tota la UB.

La *Normativa de préstec d'obres per a exposicions* del CRAI de la UB contempla els següents punts:

1. Sol·licitud de préstec
2. Objecte i contingut
3. Assegurança
4. Restauració
5. Reproducció de seguretat
6. Embalatge, transport i muntatge
7. Acta de lliurament
8. Autorització d'exportació
9. Mesures de conservació
10. Reproducció de documents
11. Durada de les exposicions
12. Devolució

Tot seguit, s'exposen a grans trets les fases bàsiques del procés:

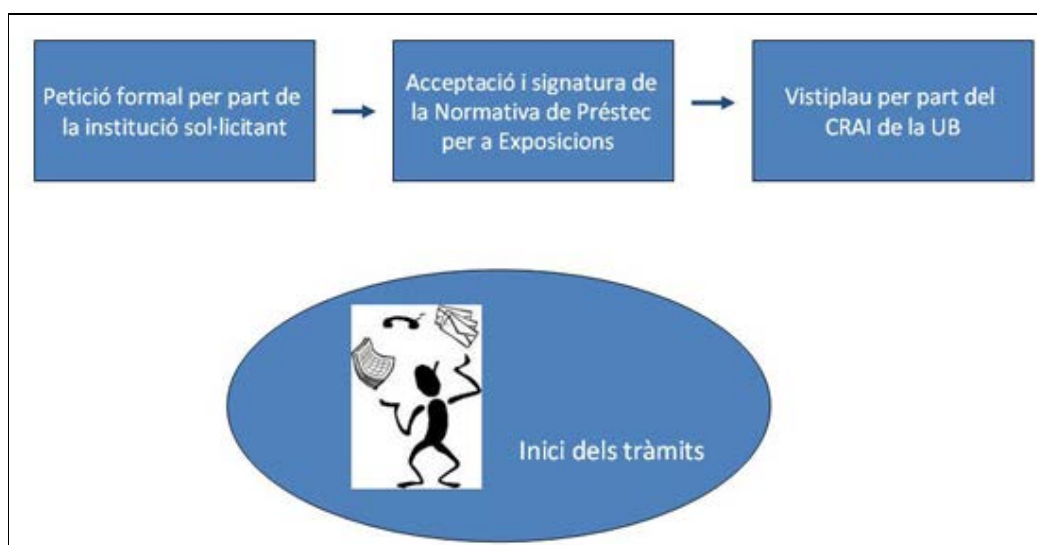

Figura 4. Diagramació del procés (I)

El procés s'inicia amb la petició formal per part de la institució sol·licitant de les peces escollides del fons patrimonial del CRAI Biblioteca Pavelló de la República per dur a terme la seva exposició (vegeu la [sol·licitud de préstec per a exposicions](#)).

La cap de la Biblioteca remet la *Normativa de préstec d'obres per a exposicions* a la institució sol·licitant, la qual ha d'acceptar-la i tornar-la degudament signada i segellada. La devolució a la Biblioteca d'aquest document és requisit indispensable per iniciar els tràmits del préstec demanat.

Paral·lelament, la cap de la Biblioteca elabora un document de taxació en base als documents sol·licitats per tal que la institució pugui començar a tramitar l'assegurança. El préstec de material per a exposicions sempre estarà subjecte a la tramitació d'un document d'assegurança. Quan la cap de la Biblioteca rep la pòlissa d'assegurança, s'emplenen els formularis de préstec establerts per part de cada institució.

A partir d'aquest moment en què es disposa de tota la documentació necessària, la companyia de transports es posa en contacte amb la cap de la Biblioteca per fer efectiva la recollida del material i traslladar-lo des de la Biblioteca al lloc de l'exposició. Un cop finalitzat el període establert per a l'exhibició de les peces, aquest material es retorna a la Biblioteca. Totes les gestions relatives al préstec de material per a exposicions les gestiona la cap de la Biblioteca.

Figura 5. Diagramació del procés (II)

A la pràctica sempre sorgeixen alguns entrebancs que fan que no es puguin complir al cent per cent tots els punts exposats anteriorment. Per exemple, és habitual que la institució sol·licitant no compleixi els terminis establerts per lliurar la llista definitiva de les obres que es volen sol·licitar i que demani a corre-cuita material extra perquè en l'últim moment els ha fallat un altre prestatari o bé perquè no disposa de material suficient per exposar i té una vitrina buida (punt 1.2 de la normativa).

La llista definitiva de les obres que es volen sol·licitar haurà d'estar tancada com a màxim 2 mesos abans de la data d'inauguració en cas d'exposició a l'estat espanyol i 4 mesos per exposicions a l'estranger.

Un altre cas que sovint es produeix és que l'empresa de transports que fa la recollida del material no és una empresa reconeguda i amb experiència en el sector museístic i, per tant, no es compleixen els requisits mínims d'embalatge, transport i muntatge de les peces sol·licitades (punt 6.1 de la normativa).

L'embalatge, el transport i el muntatge de les peces sol·licitades els faran una empresa de reconeguda experiència en aquest àmbit. La Biblioteca es reserva el dret de rebutjar l'empresa de transport proposada pels organitzadors.

En altres ocasions també passa que no es llegeixen amb atenció el contingut de la *Normativa de préstec d'obres per a exposicions* abans de signar-la, amb la qual cosa desconeixen algunes de les condicions que queden clarament establertes en aquest document, com pot ser la reproducció de seguretat —requisit indispensable per tal que les peces puguin sortir de la Biblioteca— (punt 5.1 de la normativa).

Per raons de seguretat i identificació, abans de sortir de la Biblioteca, els documents es reproduiran pel mètode més idoni a la tipologia del document segons el criteri de la Biblioteca.

Un altre exemple seria que la institució sol·licitant no volgués assumir la petició per part de la Biblioteca d'una persona que faci de *correu*, és a dir, que acompanyi el fons i vetlli perquè tot el

procés es desenvolupi correctament (punt 6.7 de la normativa).

Quan la Biblioteca consideri oportú enviar un correu per tal de supervisar el transport i la instal·lació de les obres en les sales d'exposició, la cobertura dels costos generats seran a càrrec del sol·licitant del préstec.

En el cas de les exposicions a l'estranger, el procés es fa més llarg, més lent i més complex perquè s'ha de tramitar l'autorització d'exportació de la [Generalitat de Catalunya](#) i del [Ministerio de Cultura](#) (punt 8 de la normativa).

L'exportació temporal de peces per a exposicions a fora de l'Estat espanyol estarà condicionada a l'autorització del Departament de Cultura de la Generalitat (Direcció General de Patrimoni Cultural), un cop donat el vistiplau de la Junta de Qualificació, Valoració i Exportació de Béns del Patrimoni Cultural de Catalunya. També cal l'autorització del Ministerio de Cultura, amb el vistiplau de la Junta de Calificación, Valoración y Exportación de Bienes del Patrimonio Histórico Español. L'entitat organitzadora serà la responsable dels tràmits duaners i la gestió de la tramitació del certificat d'exportació.

4 Exposicions en què ha participat el CRAI Biblioteca Pavelló de la República recentment

A continuació s'enumeren algunes de les exposicions nacionals i internacionals en què ha participat el CRAI Biblioteca Pavelló de la República en els darrers anys. Per a més informació, podeu consultar les diferents [memòries anuals de la Biblioteca](#).

2012

- *Catalunya bombardejada* (Castell de Montjuïc, Barcelona. Des del 30/03/2012 fins al 13/07/2012)
- *Un país de lletres. El lector, l'autor, l'obra i la Institució de les Lletres Catalanes* (Palau Moja, Barcelona. Des del 20/03/2012 fins al 13/05/2012)
- *100 años en femenino. Una historia de las mujeres en España* (Centre Cultural Conde Duque, Madrid. Des del 06/03/2012 fins al 20/05/2012)
- *Centre Internacional de Fotografia Barcelona (1978–1983)* (MACBA, Barcelona. Del 27/01/2012 fins al 20/05/2012)

2011

- *Josep Subirats, periple d'un artista: del front als camps de concentració i dels batallons de treballadors als suburbis de Barcelona (1936–1941)* (Museu d'Història de Catalunya, Barcelona. Des del 04/10/2011 fins al 20/11/2011)
- *Volum! De l'art per veure a l'art per sentir* (MACBA, Barcelona. Des del 09/11/2011 fins al 23/04/2012)
- *La publicitat a Catalunya 1857–1957. Roldós i els pioners* (Palau Robert, Barcelona. Des del 07/10/2011 fins al 01/04/2012)
- Exposició permanent del Centre d'Interpretació de la Batalla de l'Ebre: la memòria de la guerra (Gandesa)
- *P.O.U.M! 75 anys d'història* (Museu d'Història de Catalunya, Barcelona. Des del 28/06/2011 fins al 25/09/2011)
- *Viñetas en el frente* (Museo Picasso Málaga, Màlaga. Des del 20/06/2011 fins al 02/10/2011)
- *Brangulí. Barcelona 1909–1945* (CCCB, Barcelona. Des del 07/06/2011 fins al 23/10/2011)
- *Una luz dura, sin compasión. El movimiento de la fotografía obrera, 1926–1939* (Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía, Madrid. Des del 06/04/2011 fins al 22/08/2011)
- *Vinyetes al front* (Museu Picasso, Barcelona. Des del 18/03/2011 fins al 28/05/2011)
- *Josep Subirats, periple d'un artista: del front als camps de concentració i dels batallons de treballadors als suburbis de Barcelona (1936–1941)* (Museu Memorial de l'Exili (MUME), La Jonquera. Des del 22/01/2011 fins al 27/02/2011)
- *Brangulí. Barcelona 1909–1945* (Fundación Telefónica, Madrid. Des del 12/11/2010 fins al 30/01/2011)

Figura 6. Exposicions en què ha participat el CRAI Biblioteca Pavelló de la República

2010

- *Una esperança desfeta: Sabadell 1931–1945* (Museu i Arxiu Històric de Sabadell, Sabadell. Des del 17/12/2009 fins al 28/03/2010)
- *Els símbols de Franco* (Espai Memorial Democràtic, Barcelona. Des del 15/12/2010 fins al 13/02/2011)
- *Brangulí* (Fundación Telefónica, Madrid. Des del 12/11/2010 fins al 30/01/2011)
- *Per Catalunya! Vida i mort de Lluís Companys* (El Tarròs (l'Urgell). Inaugurada el 15/10/2010)
- *Helios Gómez, dibujo en acción* (Museo de la Autonomía de Andalucía, Sevilla. Des del 23/09/2010 fins al 10/01/2011)
- *Cinema en temps de guerra, exili i repressió* (Espai Memorial Democràtic, Barcelona. Des del 22/09/2010 fins al 02/11/2010)
- *Centenario Ángel López Obrero* (Fundación Provincial de Artes Plásticas Rafael Botí, Còrdova. Inaugurada el 16/09/2010)
- *Espagne: les années sombres, 1945/1960* (Musée de Gajac, Villeneuve-sur-Lot, (França). Des de l'11/06/2010 fins al 17/10/2010)
- *Repressió i Resistència, restes de dictadura al carrer i a la memòria* (Espai Memorial Democràtic, Barcelona. Des del 10/06/2010 fins al 18/09/2010)
- *Pinacoteca Psiquiàtrica en España, 1917–1990* (Centre Municipal d'Exposicions, Elx. Des del 16/04/2010 fins al 13/06/2010)
- *Henri Cartier-Bresson: the Modern Century* (MOMA, Nova York. Des de l'11/04/2010 fins al 28/06/2010)
- *La recuperació del Parlament de Catalunya: les eleccions autonòmiques de 1980* (Espai Memorial Democràtic, Barcelona. Inaugurada el 25/03/2010)
- *Guia secreta de la Rambla* (Palau de la Virreina, Barcelona. Des del 25/03/2010 fins al 24/05/2010)
- *Jaume Vicens i Vives i la nova història, 1910–1960* (Museu d'Història de Catalunya, Barcelona. Des de l'11/02/2010 fins al 21/03/2010)
- *La primavera republicana al Penedès, 1931–1936* (Capella de Sant Joan, Vilafranca del Penedès. Des del 14/01/2010 fins al 31/01/2010)

Com hem dit abans, aquestes són algunes de les exposicions en què ha participat el CRAI Biblioteca Pavelló de la República en els darrers anys. En la següent figura es poden observar algunes dades quantitatives pel que fa al nombre de peces prestades en aquestes exposicions.

Figura 7. Nombre de peces prestades en relació a les exposicions dels darrers anys

L'any 2010 el CRAI Biblioteca Pavelló de la República va prestar 92 peces per a 15 de les exposicions en què va participar, l'any 2011 en va prestar 81 per a 11 exposicions i pel que fa a l'any 2012 ja n'ha prestat 60 i fins al moment només ha participat en 4 exposicions. Tanmateix, cal matisar que el nombre d'exposicions no és directament proporcional al nombre de peces prestades, ja que aquestes xifres poden variar d'una petició a una altra.

5 Conclusions

El CRAI Biblioteca Pavelló de la República de la UB és un exemple de biblioteca especialitzada i patrimonial, oberta tant als membres de la comunitat universitària com a la societat en general. La importància de la seva col·lecció, l'accessibilitat que ofereix i la disponibilitat en línia de recursos, catàlegs i inventaris, així com la gran visibilitat que adquireix el fons patrimonial que custodia a través de la participació en les exposicions, la converteixen en un centre de referència ineludible per a l'estudi i la difusió de la història contemporània d'Espanya, i especialment, de Catalunya.

No és possible establir que l'aplicació de la *Normativa de préstec d'obres per a exposicions* tingui una correlació directa amb l'increment o disminució de préstec per a exposicions, ja que això depèn de factors externs molt variables com són les decisions de caire polític o les condicions econòmiques del moment. El que sí es pot afirmar és que amb la posada en marxa d'aquesta *Normativa* ha millorat substancialment la gestió del servei i han disminuït les diferents incidències que s'anaven repetint abans d'engegar aquest procés.

Bibliografia

- Basurte, Sandra; Marmolejo, Fuensanta (1994). *Revistes del fons americà de la Biblioteca Josep M. Figueras*. Barcelona: Curial; Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Giralt, Olga; Martínez, Lúcia; Prades, M. Lourdes (2012). "El fons documental del CRAI Biblioteca Pavelló de la República de la Universitat de Barcelona". *Gazeta*, núm. 3. [En premsa].
- Giralt, Olga; Prades, M. Lourdes (2008). "L'arxiu-biblioteca del Pavelló de la República". En: Aracil, Rafael; Segura, Antoni (ed.). *Espai, art i memòria: el Pavelló de la República (París 1937–Barcelona 2007)*. Barcelona: Centre d'Estudis Històrics Internacionals, Pavelló de la República, Universitat de Barcelona; Diputació de Barcelona. Xarxa de Municipis; Publicacions i Edicions Universitat de Barcelona, p. 103–115.
- Giralt, Olga; Prades, M. Lourdes (2005). "La Biblioteca del Pavelló de la República, un referent per a l'estudi del moviment obrer". *Cercles: revista d'història cultural*, núm. 8, p. 336–343.
- Giralt, Olga; Prades, M. Lourdes (2000). *Prensa de l'exili català republicà (1939–1975): catàleg del fons del CEHI al Pavelló de la República*. Barcelona: Centre d'Estudis Històrics Internacionals, Universitat de Barcelona.
- Prades, M. Lourdes (2003). "Fons hemerogràfic de la Biblioteca del Pavelló de la República, Universitat de Barcelona". *Treballs de comunicació: revista bianual de la Societat Catalana de Comunicació*, núm. 18, p. 193–196.

Data de recepció: 01/03/2012. Data d'acceptació: 22/05/2012.

Facultat de Biblioteconomia i Documentació
Universitat de Barcelona
Barcelona, juny de 2012
<http://www.ub.edu/biblio> • [Comentaris](#)

[Recomanar](#) • [Citació](#) • [Estadístiques](#) • [Metadades](#)
Els textos publicats a *BiD* estan subjectes a una llicència de [Creative Commons](#)
[Política de privadesa](#)
[UB](#) • [Facultat](#) • [BiD](#)

